ORDONANȚA CURȚII (camera a opta)

16 noiembrie 2010 *

În cauza C-76/10,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Krajský súd v Prešove (Slovacia), prin decizia din 19 ianuarie 2010, primită de Curte la 9 februarie 2010, în procedura

Pohotovosť s. r. o.

împotriva

Iveta Korčkovská,

* Limba de procedură: slovaca.

CURTEA (Camera a opta),

compusă din domnul L. Bay Larsen, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a opta, doamnele C. Toader (raportor) și A. Prechal, judecători,

avocat general: domnul N. Jääskinen,
grefier: domnul A. Calot Escobar,

Curtea urmând să se pronunțe prin ordonanță motivată, conform articolului 104 alineatul (3) primul paragraf din Regulamentul de procedură,

după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Ordonanță

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273) coroborată cu reglementarea Uniunii aplicabilă contractelor de credit de consum.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Pohotovosť s. r. o. (denumită în continuare „Pohotovosť"), pe de o parte, și doamna Korčkovská, pe de altă parte, cu privire la executarea unei hotărâri arbitrale prin care aceasta din urmă este obligată, în temeiul prevederilor unui contract de împrumut al unei sume de 20 000 SKK (663,88 euro) încheiat între aceste părți, la plata către această societate a unei sume de 48 820 SKK (1 620,53 euro), precum și a dobânzilor de întârziere și a cheltuielilor de judecată.

Cadrul juridic

Reglementarea Uniunii

Directiva 87/102/CEE

3 Al douăzeci și cincilea considerent al Directivei 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum (JO 1987, L 42, p. 48, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 252), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 1998 (JO L 101, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 210, denumită în continuare „Directiva 87/102"), are următorul cuprins:

„întrucât, deoarece prezenta directivă prevede un anumit grad de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditele de consum și un anumit nivel de protecție a consumatorului, statele membre nu ar trebui

să fie împiedicate să mențină sau să adopte măsuri mai stricte pentru protecția consumatorului, respectând obligațiile care le revin în temeiul tratatului”.

4 Articolul 1 din Directiva 87/102 prevede:

„(1) Prezenta directivă se aplică contractelor de credit.

(2) În sensul prezentei directive:

(a) «consumator» înseamnă orice persoană fizică care, în cadrul tranzacțiilor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care pot fi considerate ca fiind în afara meseriei sau a profesiunii sale;

(b) «creditor» înseamnă orice persoană fizică sau juridică care acordă credite în cadrul meseriei, a activității de afaceri sau a profesiunii sale, sau un grup de astfel de persoane;

(c) «contract de credit» înseamnă un contract prin care un creditor acordă sau promite să acorde unui consumator un credit sub formă de plată amânată, un împrumut sau alte facilități de plată similare.

[…]

d) «costul total al creditului pentru consumator» înseamnă toate costurile, inclusiv dobânda și alte taxe pe care consumatorul trebuie să le plătească pentru credit;

(e) «rata anuală procentuală» înseamnă costul total al creditului pentru consumator, exprimat ca procent anual din suma creditului acordat și calculat în conformitate cu articolul 1a."

5 Articolul 1a din această directivă prevede:

„(1 (a) Rata anuală procentuală care este echivalentă, în fiecare an, cu valoarea actualizată a tuturor obligațiilor (împrumuturi, rambursări și taxe) prezente sau viitoare convenite de către creditor și debitor se calculează în conformitate cu formula matematică prevăzută de anexa II.

(b) În anexa III sunt prezentate patru metode de calcul cu scop ilustrativ.

(2) Pentru calcularea ratei anuale procentuale, se determină «costul total al creditului pentru consumator», astfel cum este definit la articolul 1 alineatul (2) litera (d), cu excepția următoarelor taxe:

(i) taxe care trebuie plătite de către debitor pentru nerespectarea oricărora dintre obligațiile prevăzute în contractul de credit;

[…]

(iii) taxe pentru transferul fondurilor și taxe pentru menținerea unui cont destinat recepționării plăților pentru rambursarea creditului, achitarea dobânzii și a altor taxe, cu excepția cazurilor în care consumatorul nu are libertatea de a alege în limite rezonabile în acest sens, iar aceste taxe sunt anormal de ridicate; cu toate acestea, această dispoziție nu se aplică taxelor pentru colectarea unor asemenea rambursări sau plăți, indiferent dacă acestea se fac în numerar sau altfel;

[…]

(4) (a) Rata procentuală anuală se calculează în momentul încheierii contractului de credit, fără a se aduce atingere dispozițiilor articolului 3 privind publicitatea și ofertele speciale.

(b) Calculul se realizează presupunându-se că contractul de credit este valabil pe perioada convenită, iar creditorul și consumatorul își îndeplinesc obligațiile prevăzute în termenul și la datele convenite.

(6) Pentru contractele de credit care conțin clauze ce permit fluctuații ale ratei dobânzii și ale valorii sau nivelului celorlalte taxe incluse în rata anuală procentuală, dar care nu pot fi cuantificate în momentul calculării acesteia, rata anuală procentuală se calculează presupunând că dobânda și celelalte taxe rămân fixe și se aplică până la încheierea contractului de credit.

[…]”

6 Articolul 4 din Directiva 87/102 prevede:

„(1) Contractele de credit se încheie în scris. Consumatorul primește un exemplar al contractului scris.

(2) Contractul scris cuprinde:

(a) indicarea ratei anuale a dobânzii aferente creditului;

(b) indicarea condițiilor în care se poate modifica rata anuală a dobânzii aferente creditului.

(c) declararea valorii, a numărului și a frecvenței sau a datelor plăților pe care trebuie să le efectueze consumatorul pentru a rambursa creditul, precum și a plăților dobânzii și a celorlalte taxe; trebuie precizată și valoarea totală a acestor plăți în cazul în care este posibil;

(d) declararea elementelor de cost menționate la articolul 1a alineatul (2), cu excepția cheltuielilor legate de încălcarea obligațiilor contractuale care nu au fost incluse în calculul ratei anuale procentuale, dar care trebuie plătite de consumator în anumite împrejurări, precum și o declarație prin care sunt definite astfel de împrejurări. În cazurile în care se cunoaște valoarea exactă a acestor elemente, se menționează suma respectivă; în caz contrar, în cazul în care este posibil, se furnizează fie o metodă de calcul, fie o estimare cât mai exactă posibil.

În cazurile în care nu este posibil să se indice rata anuală a dobânzii aferente creditului, consumatorul primește informațiile corespunzătoare în contractul scris. Aceste informații cuprind cel puțin informațiile prevăzute la articolul 6 alineatul (1) a doua liniuță.

[…]”.

7 Articolul 6 alineatele (1) și (2) din Directiva 87/102 prevede:

„(1) Sub rezerva excluderii prevăzute la articolul 2 alineatul (1) litera (e), în cazurile în care există un contract între o instituție de credit sau o instituție financiară și un consumator pentru acordarea unui credit sub forma unui avans în cont curent, diferit de conturile de cărți de credit, consumatorul este informat la data sau înainte de data încheierii contractului cu privire la:

— limita creditului, în cazul în care există;

— rata anuală a dobânzii și taxele aplicabile din momentul încheierii contractului și condițiile în care acestea se pot modifica;

— procedura de reziliere a contractului.

Aceste informații se confirmă în scris.

(2) De asemenea, pe durata contractului, consumatorul este informat cu privire la orice modificare a ratei anuale a dobânzii sau a taxelor aferente în momentul în care survine o astfel de modificare. Aceste informații pot fi oferite printr-un extras de cont sau în orice altă modalitate acceptabilă pentru statele membre."

8 Articolul 14 din această directivă prevede:

„(1) Statele membre se asigură că contractele de credit nu derogă, în detrimentul consumatorului, de la dispozițiile legislației interne de punere în aplicare sau corespondente prezentei directive.

(2) De asemenea, statele membre se asigură că dispozițiile pe care le adoptă la punerea în aplicare a prezentei directive nu sunt eludate prin modul în care sunt formulate contractele, în special prin distribuirea sumei creditului în mai multe contracte."

9 Articolul 15 din directiva menționată prevede:

„Prezenta directivă nu împiedică statele membre să mențină sau să adopte dispoziții mai stricte pentru protecția consumatorului care să fie în concordanță cu obligațiile care le revin în temeiul tratatului."

Directiva 2008/48/CE

10 Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102 (JO L 133, p. 66) prevede o obligație generală în sarcina creditorului de a-i indica consumatorului, în etapa precontractuală, precum și în contractul de credit, anumite informații, printre care dobânda anuală efectivă (denumită în continuare „DAE"). Anexa I la această directivă prevede o metodă de calcul armonizată a DAE.

11 Conform articolelor 27 și 29 din Directiva 2008/48, termenul de transpunere a acesteia a expirat la 12 mai 2010, dată la care Directiva 87/102 a fost abrogată.

Directiva 93/13

12 Articolul 3 din Directiva 93/13 prevede:

„(1) O clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.

(2) Se consideră întotdeauna că o clauză nu s-a negociat individual atunci când a fost redactată în prealabil, iar, din acest motiv, consumatorul nu a avut posibilitatea de a influența conținutul clauzei, în special în cazul unui contract de adeziune.

Faptul că anumite aspecte ale unei clauze sau o anumită clauză au fost negociate individual nu exclude aplicarea prezentului articol pentru restul contractului, în cazul în care o evaluare globală a acestuia indică faptul că este, cu toate acestea, un contract de adeziune.

În cazul în care orice vânzător sau furnizor pretinde că s-a negociat individual o clauză standard, acestuia îi revine sarcina probei.

(3) Anexa conține o listă orientativă și neexhaustivă a clauzelor care pot fi considerate abuzive."

13 Articolul 4 din această directivă prevede:

„(1) Fără să aducă atingere articolului 7, caracterul abuziv al unei clauze contractuale se apreciază luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului și la toate clauzele contractului sau ale unui alt contract de care acesta depinde.

(2) Aprecierea caracterului abuziv al clauzelor nu privește nici definirea obiectului [principal al] contractului, nici caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil."

14 Articolul 5 din directiva menționată are următorul cuprins:

„În cazul contractelor în care toate clauzele sau o parte a acestora sunt prezentate consumatorului în scris, acestea trebuie întotdeauna redactate într-un limbaj clar și inteligibil. În cazul în care există îndoieli cu privire la sensul unei clauze, prevalează interpretarea cea mai favorabilă pentru consumator. Această normă de interpretare nu se aplică în contextul procedurilor prevăzute la articolul 7 alineatul (2)."

15 Conform articolului 6 alineatul (1) din aceeași directivă, „[s]tatele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor, în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze, în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive".

16 Articolul 7 din Directiva 93/13 prevede:

„(1) Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori.

(2) Mijloacele menționate la alineatul (1) cuprind dispozițiile în conformitate cu care persoanele sau organizațiile care au, în temeiul legislației interne, un interes legitim în protecția consumatorilor pot introduce o acțiune în justiție sau în fața organismelor administrative competente, în conformitate cu legislația internă în cauză, pentru a obține o decizie care să stabilească dacă clauzele contractuale elaborate pentru a fi

utilizate în general sunt abuzive, astfel încât să poată aplica mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea acestor clauze în continuare.

(3) Cu respectarea legislației interne, acțiunile menționate la alineatul (2) pot fi îndreptate, separat sau în ansamblu, împotriva unui număr de vânzători sau furnizori din același sector economic sau împotriva asociațiilor acestora care utilizează sau recomandă utilizarea acelorași clauze contractuale generale sau a unor clauze similare."

17 Potrivit articolului 8 din Directiva 93/13, „[s]tatele membre pot adopta sau menține cele mai stricte dispoziții compatibile cu tratatul în domeniul reglementat de [această] directivă, pentru a asigura consumatorului un nivel maxim de protecție."

18 Punctul 1 litera (e) din anexa la directiva menționată, referitor la clauzele menționate la articolul 3 alineatul (3) din aceasta, menționează „[c]lauzele care au ca obiect sau ca efect: [...] e) solicitarea de la orice consumator care nu și-a îndeplinit obligația să plătească o sumă disproporționat de mare drept compensație".

Reglementarea slovacă

19 Articolul 52 din Codul civil prevede:

„1) Prin «contract încheiat cu consumatorul» se înțelege orice contract, indiferent de forma juridică, încheiat între un furnizor și un consumator.

2) Clauzele dintr-un contract încheiat cu consumatorul, precum și orice altă dispoziție care reglementează un raport juridic în care a intrat un consumator se aplică întotdeauna într-un sens favorabil consumatorului care este parte la contract. Convențiile sau acordurile contractuale distincte al căror conținut sau scop urmăresc să eludeze aceste dispoziții sunt lipsite de validitate.

[...]

4) Prin «consumator» se înțelege orice persoană fizică care, în vederea încheierii și a executării unui contract de consum, nu acționează în cadrul activității sale comerciale sau a unei alte activități economice."

20 Articolul 53 din acest cod prevede:

„1) Un contract încheiat cu un consumator nu trebuie să cuprindă dispoziții care creează, în defavoarea consumatorului, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților contractante (clauză abuzivă). Nu este considerată abuzivă o clauză contractuală privind obiectul principal al executării și caracterul adecvat al prețului, dacă această clauză este formulată într-un mod precis, clar și inteligibil sau dacă clauza abuzivă a constituit obiectul unei negocieri individuale.

[…]

4) Sunt considerate clauze abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator în special dispozițiile care:

[…]

k) impun, cu titlu de penalități, consumatorului care nu și-a îndeplinit obligațiile o despăgubire într-un cuantum disproporționat de mare;

[…]

5) Clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator sunt lipsite de validitate."

21 Articolul 4 din Legea nr. 258/2001 privind creditul de consum, în versiunea aplicabilă la data faptelor din acțiunea principală, prevede:

„Contract de credit de consum

1) Contractul de credit de consum trebuie întocmit în scris, sub sancțiunea nulității, iar consumatorul primește un exemplar al acestuia.

2) Contractul de credit de consum trebuie să cuprindă, în plus față de elementele generale,

[…]

j) dobânda anuală efectivă și totalul costurilor asociate creditului ce revin consumatorului, calculate pe baza datelor valabile la momentul încheierii contractului;

[...]

În cazul în care contractul de credit de consum nu cuprinde elementele menționate la alineatul 2 [literele] […] j), creditul aprobat este considerat scutit de dobânzi și de costuri."

22 Articolul 45 din Legea nr. 244/2002 privind procedura de arbitraj, în versiunea aplicabilă la data faptelor din acțiunea principală, prevede:

„1) Instanța competentă pentru aplicarea unei decizii sau pentru efectuarea unei executări în conformitate cu reglementarea specială pune capăt, la cererea părții în cadrul procedurii împotriva căreia a fost dispusă aplicarea unei hotărâri arbitrale, procedurii de aplicare a deciziei sau procedurii de executare.

[...]

c) în cazul în care hotărârea arbitrală impune părții în cadrul procedurii arbitrale o prestație care este imposibilă în mod efectiv, interzisă prin lege sau contrară bunelor moravuri.

2) Instanța competentă pentru aplicarea unei decizii sau efectuarea unei executări pune capăt, chiar din oficiu, aplicării unei hotărâri arbitrale sau a unei proceduri de executare în cazul în care constată neregularități în sensul alineatului 1 litera (b) sau (c) în cadrul procedurii arbitrale."

Acțiunea principală și întrebările preliminare

23 Doamna Korčkovská, persoană cu handicap care beneficiază de o pensie de invaliditate în cuantum lunar de aproximativ 370 de euro, a contractat cu Pohotovosť, la 26 februarie 2008, un credit ale cărui condiții generale erau următoarele. Suma împrumutată era de 20 000 SKK (663,88 euro) și costurile aferente creditului erau de 19 120 SKK (634,67 euro). Doamna Korčkovská era obligată să ramburseze principalul și costurile într-o perioadă de un an, conform ratelor lunare de 3 260 SKK (108,21 euro). Potrivit instanței de trimitere, DAE pentru acest credit era, așadar, de 95,6 %, dar nu era menționată deloc ca atare în condițiile generale ale creditelor acordate de societatea Pohotovosť, și nici în contractul de credit încheiat.

24 Conform articolului 4 din aceste condiții generale, în cazul în care debitorul nu plătește integral două rate lunare consecutive, datoria devine imediat exigibilă în totalitate. În plus, într-o asemenea situație, articolul 6 din condițiile generale menționate prevede plata de dobânzi de întârziere zilnice în valoare de 0,25 % din suma datorată și care curg începând cu data la care datoria este exigibilă până în ziua rambursării definitive a acesteia. O asemenea penalitate ar corespunde, așadar, unei dobânzi de 91,25 % pe an. Or, instanța de trimitere subliniază în această privință că, potrivit legislației slovace, penalitățile prevăzute în cauzele civile sub forma unor dobânzi de întârziere nu trebuie să depășească dobânzile de referință ale Băncii Centrale Europene, care sunt stabilite în prezent la 1 %, majorate cu 8 %, ceea ce înseamnă 9 % în total.

25 Articolul 17 din aceleași condiții generale prevede că litigiile ce rezultă dintr-un contract de credit sunt soluționate fie la Bratislava de Stály rozhodcovský súd (Curtea de arbitraj), fie de o instanță națională competentă, la alegerea părții contractante care formulează o acțiune. În plus, potrivit articolului 19 din acestea, toate raporturile dintre creditor și debitor sunt reglementate de dispozițiile Codului comercial, și nu de cele ale Codului civil. Instanța de trimitere adaugă că contractul din acțiunea principală cuprindea un mandat acordat unui avocat pentru a o reprezenta pe doamna Korčkovská.

26 Ca urmare a faptului că doamna Korčkovská nu a plătit două rate lunare consecutive, Pohotovosť a sesizat, la 9 octombrie 2008, Stály rozhodcovský súd, care a pronunțat, la 3 noiembrie 2008, o hotărâre arbitrală prin care obliga partea interesată să plătească acestei societăți, printre altele, o sumă de 48 820 SKK (1 620,53 euro), precum și dobânzi de întârziere în cuantum de 39 120 SKK (1 298,55 euro) și cheltuieli de judecată de 9 928 SKK (329,55 euro). Această hotărâre a dobândit autoritate de lucru judecat la 15 decembrie 2008 și a devenit executorie la 18 decembrie 2008.

27 În baza hotărârii menționate, un executor judecătoresc a solicitat la 9 martie 2009 Okresný súd Stará Ľubovňa (Tribunalul teritorial din Stará Ľubovňa) acordarea unei autorizații de punere în executare pentru o sumă de 3 467 de euro. Prin ordonanța din 31 iulie 2009, această instanță a suspendat procedura de executare invocând o atingere adusă moralității în ceea ce privește cheltuielile reprezentantului legal al reclamantei în procedura de executare, care depășeau suma de 94,61 euro, și în ceea ce privește obținerea de dobânzi de întârziere care reprezintă 0,25 % pe zi dintr-o sumă de 1 298,52 euro, care curg de la 21 iulie 2008 până la data stingerii datoriei.

28 Pohotovosť a formulat la 26 august 2009 o acțiune împotriva acestei ordonanțe la Krajský súd v Prešove (Curtea regională din Prešov). În sprijinul doamnei Korčkovská, Asociácia spotrebiteľských subjektov Slovenska (asociația slovacă a consumatorilor, denumită în continuare „Asociácia”) a fost autorizată să depună un memoriu în care, în special, informa această instanță cu privire la numărul ridicat de proceduri de

executare intentate în Slovacia de Pohotovosť. Or, Asociácia apreciază că condițiile generale ale împrumuturilor acordate de această societate conțin clauze abuzive și constituie practici comerciale neloiale, astfel încât a recomandat instanței de trimitere să sesizeze Curtea în temeiul articolului 267 TFUE.

29 Apreciind în plus că plângerea depusă de Asociácia cuprinde fapte cu privire la care trebuie să se sesizeze din oficiu, Krajský súd v Prešove a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) a) Exprimarea în procente a costului total suportat de consumator ([DAE]) este atât de importantă încât, în cazul în care nu este stipulată în contract, nu se poate considera că costul creditului de consum a fost indicat în termeni transparenți și suficient de clari?

b) Cadrul protecției consumatorului, astfel cum este prevăzut de Directiva 93/13[…], permite să fie calificată drept abuzivă și o clauză dintr-un contract de credit de consum referitoare la cost, pentru motivul că aceasta nu este suficient de transparentă și de inteligibilă, atunci când procentajul costului total al creditului de consum nu este indicat în contract și când prețul este exprimat numai printr-o sumă de bani reprezentând diferite cheltuieli prevăzute, pe de o parte, în contract, iar pe de altă parte, în condițiile generale de vânzare?

2) a) Directiva 93/13[…] trebuie interpretată în sensul că o instanță națională sesizată cu executarea silită a unei hotărâri arbitrale care a dobândit autoritate de lucru judecat și care a fost pronunțată în lipsa consumatorului este obligată, din momentul în care dispune de elemente referitoare la situația de

drept și de fapt necesare în acest scop, să aprecieze chiar din oficiu caracterul disproporționat al penalității prevăzute în contractul de credit încheiat între un furnizor de servicii financiare și un consumator, în cazul în care, potrivit normelor de procedură naționale, această instanță poate să procedeze la o apreciere de acest tip în cadrul unor proceduri similare întemeiate pe dreptul național?

b) În cazul unei clauze penale disproporționate prevăzute în eventualitatea neîndeplinirii obligațiilor consumatorului, sarcina de a acționa în consecință, potrivit dreptului național, astfel încât această clauză să nu fie opozabilă consumatorului în discuție, revine instanței naționale?

c) Clauza în care este prevăzută pentru fiecare zi de întârziere o penalitate de 0,25 % din valoarea creditului, ceea ce înseamnă 91,25 % pe an, poate fi calificată drept abuzivă având în vedere caracterul disproporționat al penalității?

3) Cadrul protecției consumatorului rezultat din aplicarea normelor Uniunii (Directiva 93/13[…], Directiva 2008/48[…] de abrogare a Directivei 87/102[…]) în ceea ce privește contractele de credit de consum permite instanței, în cazul în care dispozițiile privind protecția consumatorului au fost eludate în temeiul contractului și atunci când a fost formulată deja o cerere de punere în executare a unei decizii adoptate în temeiul unei hotărâri arbitrale, să suspende executarea sau să autorizeze executarea pe cheltuiala creditorului, numai până la concurența sumei restante din creditul acordat, cu condiția ca normele de drept național să îi permită să procedeze la o astfel de apreciere cu privire la hotărârea arbitrală și să dispună de elemente necesare referitoare la situația de drept și de fapt?”

Cu privire la întrebările preliminare

30 În temeiul articolului 104 alineatul (3) primul paragraf din Regulamentul său de procedură, atunci când răspunsul la o întrebare formulată cu titlu preliminar poate fi în mod clar dedus din jurisprudență, Curtea, după ascultarea avocatului general, poate oricând să se pronunțe prin ordonanță motivată.

31 Curtea apreciază că aceasta este situația în prezenta cauză.

Cu privire la admisibilitate

32 Pohotovosť susține în observațiile scrise, pe de o parte, că răspunsurile la anumite întrebări preliminare pot fi date prin intermediul unei ordonanțe adoptate în temeiul articolului 104 alineatul (3) din Regulamentul de procedură. Pe de altă parte, aceasta susține, în special, că prima și a treia întrebare nu privesc interpretarea dreptului Uniunii și că, în general, instanța de trimitere nu a respectat obligația care îi revine de a soluționa problemele de drept național înainte de sesizarea Curții prin mecanismul prevăzut la articolul 267 TFUE.

33 În această privință, este suficient să se amintească faptul că, chiar dacă poate fi avantajos, în funcție de împrejurări, ca problemele de drept național pur să fie soluționate la momentul trimiterii la Curte, instanțele naționale au cea mai largă posibilitate de a sesiza Curtea în măsura în care consideră că o cauză pendinte ridică probleme privind interpretarea sau aprecierea validității dispozițiilor dreptului Uniunii care

necesită pronunțarea unei decizii de către acestea (Hotărârea din 22 iunie 2010, Melki și Abdeli, C-188/10 și C-189/10, Rep., p. I-5667, punctul 41 și jurisprudența citată).

34 În ceea ce privește întrebările preliminare formulate de instanța de trimitere, trebuie să se constate că acestea privesc interpretarea dreptului Uniunii.

35 Prin urmare, trebuie să se răspundă la aceste întrebări adresate de Krajský súd v Prešove.

Cu privire la a doua întrebare litera a)

36 Prin intermediul celei de a doua întrebări litera a), care trebuie examinată în primul rând, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă, în temeiul Directivei 93/13, o instanță națională sesizată cu executarea silită a unei hotărâri arbitrale care a dobândit autoritate de lucru judecat și care a fost pronunțată în lipsa consumatorului este obligată, din momentul în care dispune de elementele referitoare la situația de drept și de fapt necesare în acest scop, să aprecieze, chiar din oficiu, caracterul abuziv al unei penalități prevăzute în contractul de credit încheiat între un furnizor de servicii financiare și un consumator, penalitate care a fost aplicată în hotărârea menționată, în cazul în care, potrivit normelor de procedură naționale, această instanță poate să procedeze la o asemenea apreciere în cadrul unor proceduri similare întemeiate pe dreptul național.

37 Potrivit unei jurisprudențe constante, sistemul de protecție pus în aplicare prin Directiva 93/13 se bazează pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un vânzător sau un furnizor în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl conduce la adeziunea la condițiile

redactate în prealabil de vânzător sau furnizor, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora (Hotărârea din 27 iunie 2000, Océano Grupo Editorial și Salvat Editores, C-240/98-C-244/98, Rec., p. I-4941, punctul 25, precum și Hotărârea din 26 octombrie 2006, Mostaza Claro, C-168/05, Rec., p. I-10421, punctul 25).

38 Având în vedere o asemenea situație de inferioritate, articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 prevede că clauzele abuzive nu creează obligații pentru consumator. Astfel cum rezultă din jurisprudență, este vorba despre o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrului formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile cocontractanților un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceste părți (Hotărârea Mostaza Claro, citată anterior, punctul 36, și Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM, C-243/08, Rep., p. I-4713, punctul 25).

39 Pentru a asigura protecția urmărită de Directiva 93/13, Curtea a subliniat de asemenea, în mai multe ocazii, că situația de inegalitate care există între consumator și vânzător sau furnizor nu poate fi compensată decât printr-o intervenție pozitivă, exterioară părților la contract (Hotărârea Océano Grupo Editorial și Salvat Editores, citată anterior, punctul 27, Hotărârea Mostaza Claro, citată anterior, punctul 26, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, Rep., p. I-9579, punctul 31).

40 În lumina acestor principii, Curtea a hotărât că instanța națională este obligată să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale (Hotărârea Asturcom Telecomunicaciones, citată anterior, punctul 32).

41 Posibilitatea instanței de a examina din oficiu caracterul abuziv al unei clauze reprezintă un mijloc adecvat atât pentru a atinge rezultatul prevăzut la articolul 6 din Directiva 93/13, și anume faptul ca respectivele clauze abuzive să nu creeze obligații pentru un consumator individual, cât și pentru a contribui la realizarea obiectivului prevăzut la articolul 7 din această directivă, din moment ce o astfel de examinare poate avea un efect disuasiv care contribuie la încetarea folosirii clauzelor abuzive în

contractele încheiate de un comerciant cu consumatorii (Hotărârea din 21 noiembrie 2002, Cofidis, C-473/00, Rec., p. I-10875, punctul 32, și Hotărârea Mostaza Claro, citată anterior, punctul 27).

42 Dreptul astfel recunoscut instanței a fost considerat necesar pentru a se asigura o protecție efectivă a consumatorului, având în vedere în special riscul destul de important ca acesta să nu își cunoască drepturile sau să întâmpine dificultăți în exercitarea acestora (Hotărârile citate anterior Cofidis, punctul 33, precum și Mostaza Claro, punctul 28).

43 Protecția pe care directiva menționată o conferă consumatorilor se aplică astfel și în ipotezele în care consumatorul, care a încheiat cu un vânzător sau cu un furnizor un contract ce conține o clauză abuzivă, se abține să invoce caracterul abuziv al acestei clauze fie pentru că acesta nu își cunoaște drepturile, fie pentru că este descurajat să le invoce din cauza cheltuielilor pe care le-ar implica o acțiune în justiție (Hotărârea Cofidis, citată anterior, punctul 34).

44 O asemenea protecție se justifică cu atât mai mult atunci când, astfel cum instanța de trimitere pare să aprecieze în cererea sa de pronunțare a unei hotărâri preliminare, contractul de credit în cauză în acțiunea principală cuprinde un mandat acordat unui avocat ales de creditor și care trebuie să îl reprezinte pe consumatorul debitor, acesta neputând alege să fie reprezentat de un alt avocat decât dacă achită o penalitate contractuală de 15 % din cuantumul creditului.

45 Desigur, potrivit jurisprudenței Curții, dreptul Uniunii nu impune unei instanțe naționale să înlăture aplicarea normelor interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii, de exemplu, o hotărâre arbitrală, chiar dacă aceasta ar permite remedierea unei încălcări a unei dispoziții de drept al Uniunii, indiferent

de natura acesteia, prin decizia în cauză (Hotărârea Asturcom Telecomunicaciones, citată anterior, punctul 37).

46 În această privință, Curtea a avut deja ocazia de a preciza că, pentru a garanta atât stabilitatea dreptului și a raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, este necesar ca hotărârile judecătorești devenite definitive după epuizarea căilor de atac disponibile sau după expirarea termenelor de exercitare a acestor căi de atac să nu mai poată fi contestate (Hotărârea Asturcom Telecomunicaciones, citată anterior, punctul 36 și jurisprudența citată).

47 De aceea, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, modalitățile de punere în aplicare a principiului autorității de lucru judecat aparțin ordinii juridice interne a statelor membre în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora. Totuși, aceste modalități nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare din dreptul intern (principiul echivalenței), și nici să fie reglementate astfel încât să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (Hotărârea Asturcom Telecomunicaciones, citată anterior, punctul 38).

48 Cu privire la principiul echivalenței, acesta impune ca acele condiții stabilite de dreptul național pentru invocarea din oficiu a unei norme de drept al Uniunii să nu fie mai puțin favorabile decât cele care reglementează aplicarea din oficiu a unor norme de același rang de drept intern (Hotărârea Asturcom Telecomunicaciones, citată anterior, punctul 49 și jurisprudența citată).

49 Or, în această privință, trebuie precizat că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 constituie o dispoziție cu caracter imperativ. Trebuie arătat în plus că, potrivit jurisprudenței Curții, această directivă, în ansamblul său, constituie o măsură indispensabilă pentru aducerea la îndeplinire a misiunilor încredințate Uniunii Europene și, în particular, pentru creșterea nivelului și a calității vieții în ansamblul acesteia

din urmă (a se vedea Hotărârile citate anterior Mostaza Claro, punctul 37, precum și Asturcom Telecomunicaciones, punctul 51).

50 Astfel, dată fiind natura și importanța interesului public pe care se întemeiază protecția pe care Directiva 93/13 o asigură consumatorilor, articolul 6 din aceasta trebuie să fie considerat o normă echivalentă cu normele naționale care ocupă, în cadrul ordinii juridice interne, rangul de norme de ordine publică (Hotărârea Asturcom Telecomunicaciones, citată anterior, punctul 52).

51 Rezultă de aici în special că, în cazul în care instanța națională sesizată cu o acțiune prin care se urmărește executarea silită a unei sentințe arbitrale definitive trebuie, potrivit normelor de procedură interne, să aprecieze din oficiu dacă o clauză arbitrală este contrară normelor naționale de ordine publică, aceasta este de asemenea obligată să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al acestei clauze potrivit articolului 6 din directiva menționată, de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest sens (a se vedea în acest sens Hotărârile citate anterior Pannon GSM, punctul 32, precum și Asturcom Telecomunicaciones, punctul 53).

52 În acțiunea principală, potrivit indicațiilor furnizate de instanța de trimitere, se constată că reglementarea națională privind procedura arbitrală impune instanței să pună capăt executării unei prestații prevăzute de o hotărâre arbitrală atunci când o asemenea prestație este interzisă prin lege sau în situația în care este contrară bunelor moravuri. Pe de altă parte, această instanță consideră că orice clauză abuzivă cuprinsă într-un contract încheiat cu un consumator ar fi, potrivit dreptului național, contrară bunelor moravuri, deoarece respectiva clauză ar crea în detrimentul acestuia, în pofida cerinței de bună-credință, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile vânzătorului sau furnizorului și cele ale consumatorului respectiv.

53 La fel ca în contextul cauzei în care s-a pronunțat Hotărârea Asturcom Telecomunicaciones, citată anterior, într-o situație precum cea din acțiunea principală, în care instanța sesizată cu executarea unei hotărâri arbitrale poate pune capăt, chiar din oficiu, aplicării acestei hotărâri arbitrale în situația în care aceasta din urmă impune părții în cauză o prestație imposibilă din punct de vedere material, interzisă de lege sau contrară bunelor moravuri, această instanță este astfel obligată, din momentul în care dispune de elementele privind situația de drept și de fapt necesare în acest scop, să aprecieze, chiar din oficiu, în cadrul procedurii de executare, caracterul abuziv al penalității prevăzute de un contract de credit încheiat între un furnizor de servicii financiare și un consumator.

54 Prin urmare, trebuie să se răspundă la a doua întrebare litera a) că Directiva 93/13 impune unei instanțe naționale, sesizată cu executarea silită a unei hotărâri arbitrale care a dobândit autoritate de lucru judecat și care a fost pronunțată în lipsa consumatorului, să aprecieze, chiar din oficiu, caracterul abuziv al penalității prevăzute în contractul de credit încheiat între un furnizor de servicii financiare și un consumator, penalitate ce a fost aplicată în hotărârea menționată, în cazul în care această instanță dispune de elementele referitoare la situația de drept și de fapt necesare în acest scop, iar, potrivit normelor de procedură naționale, instanța menționată poate să procedeze la o asemenea apreciere în cadrul unor proceduri similare întemeiate pe dreptul național.

Cu privire la a doua întrebare literele b) și c)

55 Prin intermediul celei de a doua întrebări literele b) și c), instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă, pe de o parte, o clauză cuprinsă într-un contract de credit care prevede, în caz de neplată din partea consumatorului, o penalitate zilnică de 0,25 % din cuantumul creditului, ceea ce înseamnă 91,25 % din această sumă pe an, poate fi calificată drept abuzivă în sensul articolelor 3 și 4 din Directiva 93/13 având în vedere caracterul disproporționat al acesteia și dacă, pe de altă parte, în cazul unui răspuns

afirmativ, revine instanței naționale care constată acest caracter disproporționat obligația de a pronunța inopozabilitatea unei asemenea clauze față de consumator.

56 În această privință, trebuie să se constate că, referindu-se la noțiunile de bună-credință și de dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților, articolul 3 din Directiva 93/13 nu definește decât în mod abstract elementele care conferă un caracter abuziv unei clauze contractuale care nu s-a negociat individual (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 mai 2002, Comisia/Suedia, C-478/99, Rec., p. I-4147, punctul 17, precum și Hotărârea din 1 aprilie 2004, Freiburger Kommunalbauten, C-237/02, Rec., p. I-3403, punctul 19).

57 Articolul 3 alineatul (2) din directiva menționată prevede totuși că se consideră întotdeauna că o clauză nu s-a negociat individual atunci când a fost redactată în prealabil, iar consumatorul, din acest motiv, nu a avut posibilitatea de a influența conținutul clauzei, în special în cazul unui contract de adeziune, ceea ce pare a fi cazul în acțiunea principală.

58 Anexa la care face trimitere articolul 3 alineatul (3) din Directiva 93/13 conține o listă orientativă și neexhaustivă a clauzelor ce pot fi considerate abuzive, printre care figurează, la punctul 1 litera (e) din anexa menționată, cele „care au ca obiect sau ca efect solicitarea de la orice consumator care nu și-a îndeplinit obligația să plătească o sumă disproporționat de mare drept compensație".

59 În ceea ce privește problema dacă o anumită clauză contractuală are sau nu are un caracter abuziv, articolul 4 din Directiva 93/13 arată că răspunsul trebuie formulat luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate împrejurările care însoțesc încheierea contractului. Este necesar să se amintească faptul că, în acest

context, trebuie apreciate și consecințele pe care clauza menționată le poate avea în cadrul legislației aplicabile contractului, ceea ce implică o examinare a sistemului juridic național (Hotărârea Freiburger Kommunalbauten, citată anterior, punctul 21).

60 Rezultă că, în cadrul exercitării competenței de interpretare a dreptului Uniunii care îi este conferită de articolul 267 TFUE, Curtea poate să interpreteze criteriile generale utilizate de legiuitorul Uniunii pentru a defini noțiunea de clauză abuzivă. În schimb, aceasta nu se poate pronunța asupra aplicării acestor criterii generale unei anumite clauze care trebuie examinată în funcție de împrejurările proprii cauzei, astfel încât revine instanței naționale obligația de a stabili dacă o clauză contractuală precum cea din speță, care prevede, potrivit constatărilor efectuate de instanța de trimitere, o despăgubire într-un cuantum disproporționat de mare, trebuie considerată abuzivă având în vedere toate împrejurările care însoțesc încheierea contractului (a se vedea în acest sens Hotărârea Freiburger Kommunalbauten, citată anterior, punctele 22 și 25).

61 Prin urmare, în cazul în care această instanță ajunge la concluzia că respectiva clauză din speță este abuzivă în sensul Directivei 93/13, trebuie amintit că, potrivit articolului 6 alineatul (1) din această directivă, o asemenea clauză, în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator și că, în plus, în temeiul aceleiași dispoziții, instanța menționată va trebui să aprecieze dacă contractul poate exista fără această eventuală clauză abuzivă.

62 Într-o asemenea situație, revine, așadar, acestei instanțe sarcina de a stabili toate consecințele care decurg de aici potrivit dreptului intern pentru a se asigura că respectiva clauză nu creează obligații pentru consumator (a se vedea în acest sens Asturcom Telecomunicaciones, citată anterior, punctul 59).

63 Ținând seama de cele de mai sus, trebuie să se răspundă la a doua întrebare literele b) și c) că revine instanței naționale în cauză, având în vedere toate împrejurările care însoțesc încheierea contractului, obligația de a stabili dacă o clauză dintr-un contract de credit precum cea din speță, care prevede în sarcina consumatorului, potrivit constatărilor efectuate de această instanță, o penalitate într-un cuantum disproporționat de mare, trebuie considerată abuzivă în sensul articolelor 3 și 4 din Directiva 93/13. În cazul unui răspuns afirmativ, revine acestei instanțe sarcina de a stabili toate consecințele care decurg din aceasta potrivit dreptului intern pentru a se asigura că respectiva clauză nu creează obligații pentru consumator.

Cu privire la prima întrebare

64 Prin intermediul primei întrebări formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă menționarea DAE în contractul de credit de consum, astfel cum este prevăzută la articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Directiva 87/102, constituie o informație esențială în acest tip de contract și, în consecință, dacă lipsa unei asemenea mențiuni permite să se considere că, în sensul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, clauzele acestui contract nu sunt exprimate în mod clar și inteligibil, astfel încât clauza privind costul acestui credit va putea, așadar, să facă obiectul unei aprecieri din partea acestei instanțe cu privire la caracterul posibil abuziv în sensul articolului 3 din această ultimă directivă.

65 Cu titlu introductiv, trebuie subliniat că, ținând seama de data încheierii contractului de împrumut în cauză în acțiunea principală și de precizările menționate la punctul 11 al prezentei ordonanțe, trebuie să se răspundă la prezenta întrebare preliminară din perspectiva Directivei 87/102, și nu din cea a Directivei 2008/48.

66 În această privință, Curtea s-a pronunțat deja în sensul că obiectivul urmărit de Directiva 87/102 constă în a asigura respectarea unei norme minime de protecție a consumatorilor în domeniul creditului de consum (Hotărârea din 4 octombrie 2007, Rampion și Godard, C-429/05, Rep., p. I-8017, punctul 47, precum și Hotărârea din 23 aprilie 2009, Scarpelli, C-509/07, Rep., p. I-3311, punctul 25). Astfel, după cum rezultă din articolul 15 și din al douăzeci și cincilea considerent al acesteia, potrivit cărora directiva menționată nu împiedică statele membre să mențină sau să adopte dispoziții mai stricte pentru protecția consumatorilor, Directiva 87/102 nu prevede decât un nivel minim de armonizare a dispozițiilor naționale privind creditul de consum (Hotărârea Rampion și Godard, citată anterior, punctul 18).

67 Curtea a constatat în mai multe rânduri că, astfel cum rezultă din considerentele acesteia, Directiva 87/102 a fost adoptată cu dubla finalitate de a asigura, pe de o parte, crearea unei piețe comune a creditului de consum (al treilea-al cincilea considerent) și, pe de altă parte, protecția consumatorilor ce contractează astfel de credite (al șaselea, al șaptelea și al nouălea considerent) (Hotărârea din 23 martie 2000, Berliner Kindl Brauerei, C-208/98, Rec., p. I-1741, punctul 20, și Hotărârea din 4 martie 2004, Cofinoga, C-264/02, Rec., p. I-2157, punctul 25).

68 Din această perspectivă a protecției consumatorului împotriva condițiilor de creditare inechitabile și pentru a-i permite să cunoască pe deplin condițiile executării ulterioare a contractului subscris, articolul 4 din Directiva 87/102 impune ca, la încheierea contractului, debitorul să fie în posesia tuturor elementelor care pot avea un efect asupra întinderii obligației sale (Hotărârea Berliner Kindl Brauerei, citată anterior, punctul 21).

69 Articolul 4 alineatele (1) și (2) din Directiva 87/102 prevede că contractul de credit trebuie întocmit în scris și că acest document trebuie să cuprindă mențiunea DAE, precum și condițiile potrivit cărora aceasta din urmă poate fi modificată. Articolul 1a din această directivă prevede modalitățile de calculare a DAE și precizează, la alineatul (4) litera (a) al acestuia, că ea trebuie calculată „în momentul încheierii contractului" (a se vedea în acest sens Hotărârea Cofinoga, citată anterior, punctul 23).

70 Această informare a consumatorului asupra costului global al creditului, sub forma unei dobânzi calculate potrivit unei formule matematice unice, are, așadar, o importanță esențială. Pe de o parte, această informație, care trebuie comunicată, potrivit articolului 3 din Directiva 87/102, din etapa publicității, contribuie la transparența contractului în sensul că permite consumatorului să compare ofertele de creditare. Pe de altă parte, ea permite consumatorului să aprecieze întinderea obligației sale (Hotărârea Cofinoga, citată anterior, punctul 26).

71 Prin urmare, într-o situație precum cea din acțiunea principală, lipsa menționării DAE în contractul de credit în cauză, menționare ce are o importanță esențială în contextul Directivei 87/102, poate fi un element decisiv în cadrul analizei de către o instanță națională a aspectului dacă o clauză dintr-un contract de împrumut, referitoare la costul acestuia, în care nu figurează o asemenea mențiune, este redactată în mod clar și inteligibil în sensul articolului 4 din Directiva 93/13.

72 În cazul în care nu aceasta este situația, o instanță națională este competentă să aprecieze caracterul abuziv al unei asemenea clauze în sensul articolului 3 din Directiva 93/13. Astfel, chiar dacă această clauză poate fi analizată ca fiind sub incidența excluderii prevăzute la articolul menționat, trebuie amintit că, deși clauzele prevăzute la articolul 4 alineatul (2) din această directivă intră în domeniul reglementat de Directiva 93/13, nu sunt scutite totuși de aprecierea caracterului lor abuziv decât în măsura în care instanța națională competentă consideră, în urma unei analize de la caz la caz, că acestea au fost redactate de vânzător sau furnizor în mod clar și inteligibil (a se vedea Hotărârea din 3 iunie 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, Rep., p. I-4785, punctul 32).

73 În acțiunea principală, o examinare a caracterului abuziv al clauzei din contractul de împrumut care omite menționarea DAE ar putea astfel să fie avută în vedere în raport cu Directiva 93/13 și, în această privință, astfel cum s-a constatat la punctul 53 din prezenta ordonanță, instanța națională are posibilitatea de a aprecia din oficiu o asemenea clauză. Într-o asemenea situație, astfel cum s-a amintit la punctul 60 din prezenta ordonanță, revine instanței de trimitere obligația de a aprecia dacă, având în

vedere toate împrejurările care însoțesc încheierea contractului în cauză în acțiunea principală, omiterea DAE într-o clauză dintr-un contract de credit de consum, referitoare la costul acestui credit, poate conferi clauzei menționate un caracter abuziv în sensul articolelor 3 și 4 din Directiva 93/13.

74 Cu toate acestea, din informațiile furnizate de instanța de trimitere rezultă că, potrivit articolului 4 din Legea nr. 258/2001, lege privind transpunerea Directivei 87/102, contractul de credit de consum trebuie să cuprindă menționarea DAE, iar în lipsa unei asemenea mențiuni, creditul aprobat este considerat scutit de dobânzi și de costuri.

75 Or, articolul 14 din directiva menționată impune statelor membre să se asigure că contractele de credit nu derogă, în detrimentul consumatorului, de la dispozițiile legislației interne de punere în aplicare sau corespondente prezentei directive.

76 Prin urmare, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, fără să fie necesară o examinare din perspectiva Directivei 93/13 a caracterului abuziv al clauzei care omite menționarea DAE, Directiva 87/102 trebuie interpretată în sensul că permite instanței naționale să aplice din oficiu dispozițiile care transpun în dreptul intern articolul 4 din această ultimă directivă și care prevăd că lipsa menționării DAE într-un contract de credit de consum are drept consecință faptul că creditul aprobat este considerat scutit de dobânzi și de costuri [a se vedea, prin analogie, în ceea ce privește articolul 11 alineatul (2) din Directiva 87/102, Hotărârea Rampion și Godard, citată anterior, punctul 69].

77 Prin urmare, trebuie să se răspundă la prima întrebare că, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, lipsa menționării DAE într-un contract de credit de consum, menționare ce are o importanță esențială în contextul Directivei 87/102, poate constitui un element decisiv în cadrul analizei de către o instanță națională a aspectului

dacă o clauză dintr-un contract de credit de consum, referitoare la costul acestuia, în care nu figurează o asemenea mențiune, este redactată în mod clar și inteligibil în sensul articolului 4 din Directiva 93/13. În cazul în care nu aceasta este situația, instanța respectivă, având în vedere toate împrejurările care însoțesc încheierea contractului în cauză, are posibilitatea de a aprecia, chiar din oficiu, dacă omiterea menționării DAE în clauza privind costul respectivului credit poate conferi acestei clauze un caracter abuziv în sensul articolelor 3 și 4 din Directiva 93/13. Cu toate acestea, în pofida posibilității acordate de a aprecia contractul respectiv din perspectiva Directivei 93/13, Directiva 87/102 trebuie interpretată în sensul că permite instanței naționale să aplice din oficiu dispozițiile care transpun în dreptul intern articolul 4 din această ultimă directivă și care prevăd că lipsa menționării DAE într-un contract de credit de consum are drept consecință faptul că creditul aprobat este considerat scutit de dobânzi și de costuri.

Cu privire la a treia întrebare

78 Prin intermediul acestei întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă, în împrejurări precum cele din acțiunea principală și în măsura în care ajunge la concluzia că dispozițiile Directivelor 87/102 și 93/13 nu au fost respectate, are competența, în temeiul reglementării Uniunii referitoare la protecția consumatorilor, să pună capăt sau să limiteze executarea unei hotărâri arbitrale definitive adoptate în temeiul unei clauze compromisorii prevăzute de contractul de împrumut.

79 În această privință, trebuie amintit că, în cadrul articolului 267 TFUE, Curtea nu este competentă să aplice normele de drept al Uniunii unei spețe determinate, ci numai să se pronunțe asupra interpretării tratatului și a actelor adoptate de instituțiile Uniunii

(Hotărârea din 6 octombrie 2005, MyTravel, C-291/03, Rec., p. I-8477, punctul 43 și jurisprudența citată).

80 Or, prin prezenta întrebare, instanța de trimitere încearcă să obțină din partea Curții să precizeze dacă, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, ținând seama de răspunsurile furnizate de Curte la prima și la a doua întrebare, aceasta poate, în temeiul dreptului Uniunii și al legislației naționale, să limiteze executarea hotărârii arbitrale definitive în cauză în acțiunea principală numai la suma datorată în continuare în temeiul creditului de consum.

81 Având în vedere că, răspunzând la o asemenea întrebare, Curtea s-ar pronunța asupra aplicării concrete la situația de fapt din cauză a normelor de drept interpretate în cadrul primelor două întrebări și că, în orice caz, instanța de trimitere dispune, pe baza răspunsurilor furnizate la întrebările menționate, de elementele de interpretare necesare soluționării litigiului cu care este sesizată, nu este necesar să se răspundă la prezenta întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

82 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a opta) declară:

1) Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii impune unei instanțe naționale, sesizată cu executarea silită a unei hotărâri arbitrale care a dobândit autoritate de lucru judecat și care a fost pronunțată în lipsa consumatorului, să aprecieze, chiar din oficiu, caracterul abuziv al penalității prevăzute în contractul de credit încheiat între un furnizor de servicii financiare și un consumator, penalitate ce a fost aplicată în hotărârea menționată, în cazul în care această instanță dispune de elementele referitoare la situația de drept și de fapt necesare în acest scop, iar, potrivit normelor de procedură naționale, instanța menționată poate să procedeze la o asemenea apreciere în cadrul unor proceduri similare întemeiate pe dreptul național.

2) Revine instanței naționale în cauză, având în vedere toate împrejurările care însoțesc încheierea contractului, obligația de a stabili dacă o clauză dintr-un contract de credit precum cea din speță, care prevede în sarcina consumatorului, potrivit constatărilor efectuate de această instanță, o penalitate într-un cuantum disproporționat de mare, trebuie considerată abuzivă în sensul articolelor 3 și 4 din Directiva 93/13. În cazul unui răspuns afirmativ, revine acestei instanțe sarcina de a stabili toate consecințele care decurg din aceasta potrivit dreptului intern pentru a se asigura că respectiva clauză nu creează obligații pentru consumator.

3) În împrejurări precum cele din acțiunea principală, lipsa menționării dobânzii anuale efective într-un contract de credit de consum, menționare ce are o importanță esențială în contextul Directivei 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum, astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului

din 16 februarie 1998, poate constitui un element decisiv în cadrul analizei de către o instanță națională a aspectului dacă o clauză dintr-un contract de credit de consum, referitoare la costul acestuia, în care nu figurează o asemenea mențiune, este redactată în mod clar și inteligibil în sensul articolului 4 din Directiva 93/13. În cazul în care nu aceasta este situația, instanța respectivă, având în vedere toate împrejurările care însoțesc încheierea contractului în cauză, are posibilitatea de a aprecia, chiar din oficiu, dacă omiterea menționării dobânzii anuale efective în clauza privind costul respectivului credit poate conferi acestei clauze un caracter abuziv în sensul articolelor 3 și 4 din Directiva 93/13. Cu toate acestea, în pofida posibilității acordate de a aprecia contractul respectiv din perspectiva Directivei 93/13, Directiva 87/102 trebuie interpretată în sensul că permite instanței naționale să aplice din oficiu dispozițiile care transpun în dreptul intern articolul 4 din această ultimă directivă și care prevăd că lipsa menționării dobânzii anuale efective într-un contract de credit de consum are drept consecință faptul că creditul aprobat este considerat scutit de dobânzi și de costuri.

Semnături